

1 Inleiding

De Nieuwe Ooster heeft een kwaliteitsslag achter de rug, zowel qua park(inrichting) als architectonisch. (Gouden Piramide voor opdrachtgeverschap)

De Nieuwe Ooster wil nu ook een kwaliteitsslag maken met betrekking tot de kunst.

De redenen hiervoor zijn tweeledig:

- Allereerst liggen er kansen en zijn er concrete aanleidingen voor een beeldende kwaliteitsverbetering, Zowel in het park als ook de gebouwen,.
- Daarnaast wordt De Nieuwe Ooster regelmatig benaderd door externe partijen / kunstenaars / maatschappelijke organisaties met monumenten kunstwerken of kunstprojecten bedoeld voor het park.

De Nieuwe Ooster wil daarom graag een kunstvisie ontwikkelen die het mogelijk maakt om deze externe initiatieven te kunnen wegen en die tegelijkertijd een kader schept voor eigen initiatieven en kunsttoepassingen in het park en de gebouwen. Alleen op die manier kan een kwaliteitsslag m.b.t. kunst in De Nieuwe Ooster worden gemaakt.

Omdat wij vanuit de aanwezige kennis wilden vertrekken met het opstellen van een kunstvisie heeft een aantal gesprekken met medewerkers en betrokkenen van De Nieuwe Ooster plaatsgevonden. Naar aanleiding van deze gesprekken met de medewerkers en betrokkenen zijn een aantal kernbegrippen en aandachtspunten in beeld gekomen. We hebben deze verwerkt in onderstaande kunstvisie.

Het is de intentie om zowel eigen initiatieven als ook die van buiten komen volgens onder punt 2.2 en 2.3 beschreven criteria en werkwijze te laten verlopen.

1.1 Zichtbaar - Onzichtbaar

De Nieuwe Ooster is een begraafplaats met een geschiedenis. Deze geschiedenis laat zich lezen door zichtbare en niet direct zichtbare elementen.

De zichtbare geschiedenis uit zich in de architectuur, het parkontwerp en de grafmonumenten.

Ook minder zichtbare elementen zoals (begraaf- en crematie)tradities en andere gebruiken en culturele achtergronden vertellen iets over het omgaan met de dood door de jaren heen.

Deze geschiedenis verschuift uiteraard met de tijd, manieren van omgang met de dood en afscheidprocessen zijn daarmee door de loop der jaren veranderd. Het is van belang dat de kunst aanhaakt op deze verschuivingen en zo nieuwe geschiedenis kan schrijven.

2 Hoofdpijnen beleidsvisie

Het belangrijkste thema van De Nieuwe Ooster is het beleven, omgaan met- en het verwerken van de dood. Wat opvalt is dat de laatste jaren het taboe van de dood en afscheid langzamerhand wat meer doorbroken wordt, meer bespreekbaar is en daardoor wellicht ook anders beleefbaar wordt.

Verder blijkt het dat tussen de diverse culturen grote culturele verschillen zitten als het gaat om de wijze van begraven en de rituelen rondom begraven en herdenken.

Kunst op De Nieuwe Ooster moet op deze actualiteit inhaken, hier ligt een belangrijke kans op meerwaarde die de kunst binnen deze context kan toevoegen.

- Door nieuwe beeldende impulsen toe te voegen die meer kennis (en begrip) van de verschillende grafvakken en de daaraan gekoppelde begraafculturen bevorderen.
- Door als aanjager de verschillende culturele gewoontes omtrent dood en herdenking te ontsluiten, deze beeldend te prikkelen en daardoor het discours daaromheen te activeren.

Dat impliceert dat we middels de beleidsvisie kunst van nu willen omarmen; kunst met een actuele waarde, met een hoge artistieke kwaliteit zowel qua visuele beleving als ook qua thematische benadering van de problematiek.

Hierbij zijn woorden als 'kennis van- en begrip voor' elkaars verschillen, belangrijke uitgangspunten. Hierdoor kunnen nieuwe mogelijkheden en zienswijzen op het belangrijkste thema ontstaan.

2.1 Beleid vanuit twee aandachtspunten

Gezien de beleidswensen en de thematiek is het logisch is om te werken vanuit twee aandachtspunten, tijdelijke projecten en permanente (of langdurige) projecten. Omdat De Nieuwe Ooster permanent in verandering is zullen ook met betrekking tot de 'permanente' kunstprojecten afspraken gemaakt worden over termijnen.

- Permanent:
Versterken van visuele kwaliteit aan- of in de bestaande architectuur en mogelijkserwijs in het park met kunstwerken.
- Tijdelijk:
Aan permanente kunstwerken worden trajecten gekoppeld met tijdelijke projecten die ingaan op een specifieke thematiek van DNO; begraven, afscheid nemen en herdenken.

Beide aandachtspunten kunnen elkaar d.m.v. programmering versterken, het is logisch hier ook Nederlands Uitvaartmuseum Tot Zover bij te betrekken.

Uit de verschillende gesprekken blijkt dat de begraafplaats eigenlijk voortdurend in verandering is.

Het is vanuit de inrichting van het park wenselijk dat de (eigentijdse) kunstuitingen m.b.t. herdenken en de dood meer gestalte krijgt. Zodoende komt de begraafplaats nog meer tot leven en sluit het aan bij de beleving van de dood in deze tijd. Hierbij kunnen tijdelijke projecten ondersteuning bieden, bijvoorbeeld door een groter (permanent) kunstwerk 'in te leiden' of door (een parallel traject met) interactie met bezoekers.

2.2 Criteria

- 1 Kunst (zowel eigen als externe initiatieven) moet bijdragen aan de bovenstaande hoofdlijnen van de kunstvisie
- 2 Kunstwerken zijn nieuw, actueel en van deze tijd of geven uiting aan de beleving van de dood in deze tijd. Deze kunstwerken zetten aan tot reflectie over de dood en herdenken.
Kunstwerken zullen worden beoordeeld op hun artistieke kwaliteit.
- 3 Deze visie is ook van toepassing op andere vormen van kunst (dans, toneel, muziek, performance)
- 4 Kunstwerken moeten aanzetten tot reflectie en nadenken over herdenken en de dood zonder daarbij plat of eendimensionaal te worden of te shockeren.
- 5 Kunst moet in principe voor alle bezoekers van de begraafplaats toegankelijk zijn (met inachtneming van de verschillende culturele achtergronden) zonder dat het 'middle of the road' is.
- 6 Kunstwerken en projecten worden altijd in samenspraak met De Nieuwe Ooster ontwikkeld.
Zowel artistiek inhoudelijk als met betrekking tot de locatie, zullen kunstenaar en De Nieuwe Ooster / diens vertegenwoordiger met elkaar in overleg treden over uitwerking en uitvoering.
- 7 Proefondervindelijk worden kunstwerken en projecten gedurende de dialoog aangescherpt, kunstenaars en initiatiefnemers dienen hiervoor open te staan.
- 8 Kunst moet passen binnen het Structuurplan (het ruimtelijke kwaliteitsplan van De Nieuwe Ooster)

Verder spelen volgende overwegingen mee:
(deze komen onder andere uit de interviews)

- Ruimtelijke overwegingen

- de begraafplaats kent drie verschillende fasen, waarbinnen niet alle vormen van kunst mogelijk zijn. (tijdelijk-permanent)
- fase 1, de zone van de entree tot aan de eerste uitbreidingszone van de begraafplaats heeft een monumentale status, hier zijn door de monumentstatus eigenlijk geen mogelijkheden voor nieuwe permanente kunst. Wel is het hier mogelijk tijdelijke kunstprojecten te realiseren. Ook kan binnen dit gebied (Fase 1) tijdelijke aanvullende programmering plaatsvinden om de bezoekers naar de andere locaties (in gebied Fase 2 en 3) te leiden.
- als het gaat om permanente kunstwerken liggen vanuit eisen van Bureau Monumenten en Archeologie en Welstand de meeste mogelijkheden in de gebieden Fase 2 (eerste uitbreidingsfase) en Fase 3 (tweede uitbreidingsfase).
- kunstwerken in het park dienen bij voorkeur verplaatsbaar te zijn zonder daarvoor omvangrijke funderingen o.i.d. te moeten verplaatsen. In ieder geval op de calamiteitenvakken, dienen kunstwerken tijdelijk te zijn en daarnaast (gemakkelijk) verplaatsbaar te zijn.

- Verdere randvoorwaarden

- kunstwerken belemmeren niet de doorgang, zowel voor wat betreft bezoekers, rouwstoeten, als ook nood- en reddingsdiensten,
- kunstwerken dienen geen geluid te produceren en geen gebruik maken van felle verlichting dat anderen bij hun herdenken kan verstoren,
- per locatie gelden verschillende (technische) randvoorwaarden, sowieso de volgende;
kunstwerken en kunstprojecten:
 - zijn in principe hufter-proof,
 - dienen niet te diep de grond in te gaan,
 - respecteren de aanwezige graven, monumenten en rouwprocessen, ook tijdens de op- en afbouwfase
 - beschadigen niet de bomen of andere elementen in het park (bij twijfelgevallen kunnen deze alleen met uitdrukkelijke toestemming van De Nieuwe Ooster),
 - aanvullende randvoorwaarden kunnen afhankelijk van de gekozen locatie door De Nieuwe Ooster aangegeven worden,
- over het algemeen kan gesteld worden dat er gepaste afstand tot de graven aangehouden moet worden, in verband met rouwprocessen.
- om overlast voor rouwenden te beperken is het aan te bevelen de opbouwtijd in het park zo kort mogelijk te houden.

2.3 Werkwijze

Om het proces van besluitvorming en uitwisseling goed te laten verlopen is het werkproces onderverdeelt in diverse stappen.

- 1 Opdrachtschrijving per locatie maken.
- 2 Bespreken opdrachtomschrijving met stakeholders, dit zullen per opdracht verschillende medewerkers van De Nieuwe Ooster zijn. (deze vormen een tijdelijke kunstcommissie).
- 3 Groslijst van geschikte kunstenaars maken en visuele documentatie presenteren.
- 4 Selectie van kandidaten voor het maken van een Voorlopig Ontwerp (bij voorkeur twee kandidaten per project).
- 5 Presentatie Voorlopig Ontwerp en keuze winnend ontwerp.
- 6 Vervolgopdracht Definitief Ontwerp voor winnend project.
- 7 Presentatie Definitief Ontwerp (waaronder een onderhoud- en beheerplan).
- 8 Indien nodig vergunning traject.
- 9 Na goedkeuring Definitief Ontwerp en verkrijgen van benodigde vergunningen opdracht tot uitvoering.
- 10 Oplevering met protocol over termijnen en definitief onderhoud- en beheerplan.

Voor zover van toepassing worden ook initiatieven van buitenaf volgens bovenstaande werkwijze uitgevoerd.